

"Âlemin hey'et-i umumiyesinde husule gelen eserler, semereler, tahavvüllere ve inkılaplara medar ve masdar olmak üzere; âlemin içine almış olduğu eczanın ihtilat, irtibat, bağlantılar sebebiyle birbirinin içerisine girmiş silsile..." İzah eder misiniz?

"Âlemin hey'et-i umumiyesinde husule gelen eserler, semereler, tahavvüllere ve inkılaplara medar ve masdar olmak üzere; âlemin içine almış olduğu eczanın ihtilat, irtibat, bağlantılar sebebiyle birbirinin içerisine girmiş silsile şeklinde sonsuz bir terkiib vardır ki; âsârın masdarı da budur. Kezalik kâinatın umumunda hükümlere medar olmak üzere, her tarafına dal budak salmış bir kanun, bir nizam da vardır."

"Evet, kâinatta hiçbir küll yoktur ki, terkiibin semeratından bir semereyi telmih etmesin. Ve hiç bir külliyyet yoktur ki, nizam-ı umumînin bir kanununu telvih etmesin."(1)

Mesela, deniz ticareti ve balıkçılık insanlığın rızkı açısından iki büyük sektör, iki büyük alan ve iki büyük faaliyettir. Ve bu iki sektörün içinde çok iş alanları, iş kolları, branşlar meydana gelmiş ve milyonlarca insan bu alanlardan ekme yemektir.

Bu iki büyük sektörü ayakta tutan ilahi kanun ise, suyun kaldırma kuvvetidir ve dünyanın dörtte üçünde istisnasız bir şekilde işlemektedir. **"Kezalik kâinatın umumunda hükümlere medar olmak üzere, her tarafına dal budak salmış bir kanun, bir nizam da vardır."** cümlesi bu inceliğe işaret ediyor.

Yani kainatta görülen bütün eserlerin, icraatların, faaliyetlerin, işlerin, alanların arka planında böyle külli ve genel ilahi kanunlar hükmediyor. Bütün canlıların rızıklandırılması külli bir kaide iken, bir küçük karıncanın rızıklandırılması da bu külli kaidenin bir cüzü bir parçası oluyor. Ve hepsinin arkasında beslenme kanunu ve bu kanunun masdarı (çıkış noktası) da **Rezzak** ismi oluyor.

1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, \(trc. A. Badıllı\).](#)